

Romantik Kıskançlığın Kişilik Bozukluğu Eğilimleri ve Psikodinamik Kişilik Organizasyonları ile İlişkisi

Bilge Eren¹, Filiz Kumova²

Eren, B. ve Kumova, F. (2025). Romantik kıskançlığın kişilik bozukluğu eğilimleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisi. *Nesne*, 13(35), 60-83. DOI: 10.7816/nesne-13-35-04

Anahtar kelimeler

Romantik kıskançlık, psikodinamik kişilik organizasyonları, kişilik bozukluğu eğilimleri

Keywords

Romantic jealousy, psychodynamic personality organization, personality disorder

Öz

Bu çalışmanın amacı romantik kıskançlığın, klinik spektrumda kişilik bozukluğu eğilimleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisinin incelenmesidir. Çalışmaya 18-76 yaş arası, 521'i kadın (%66,1), 267'si erkek (%33,9) toplam 788 kişi katılmıştır. Veriler, katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği, Coolidge Axis II Envanteri – Plus Türkçe Kısa Formu ve Kişilik Organizasyonları Envanteri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma bulguları Korelasyon, Çoklu Doğrusal Regresyon ve Bağımsız Örneklem t-Testi analizleri kullanılarak incelenmiştir. Gerçekleştirilen analizler, romantik kıskançlığın sınır durum kişilik organizasyonu, Paranoid, Antisosyal, Narsisistik, Histriyonik ve Bağımlı KB eğilimleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ve romantik kıskançlığın, Paranoid, Antisosyal, Bağımlı KB eğilimleri ile primitif savunmalar tarafından yordandığını göstermiştir. Bunun yanı sıra, sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcıların romantik kıskançlık düzeylerinin ve araştırmaya konu kişilik bozukluğu eğilimlerinin, nevrotik gruptaki katılımcılara kıyasla anlamlı ölçüde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamız, klinik psikoloji alan yazınında kayda değer bir sorun olarak öne çıkan romantik kıskançlığın Bilişsel-Davranışçı ve Psikodinamik yaklaşım perspektiflerini entegratif bir şekilde sunarak ele alması ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışma olması açısından özgün bir çalışmadır. Çalışmamızda elde edilen verilerin öz bildirim ölçekleri yoluyla toplanması, katılımcılar arası kadın/erkek dağılımının dengeli bir biçimde olmaması çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. İleride gerçekleştirilecek araştırmalarda, çalışmamızda yer alan sınırlılıkların yaşanmaması için yapılandırılmış görüşmeler gibi nitel ölçüm araçlarından yararlanmaları araştırmacılara önerilmektedir.

The Relationship Of Romantic Jealousy With Personality Disorder Tendencies And Psychodynamic Personality Organizations

Abstract

The present study aimed to explore the relationship of romantic jealousy with personality tendencies on the clinical spectrum and psychodynamic personality organizations. A total of 788 individuals, 521 (66.1%) female and 267 (33.9%) male, aged 18-76, participated in this study. The data were collected via the Personal Information Form, Multidimensional Jealousy Scale, Coolidge Axis II Inventory- Turkish Short Form, and Personality Organizations Inventory. Research findings were analyzed using Correlation Analysis, Multiple Linear Regression, and Independent Samples t-test. The results revealed that romantic jealousy was positively associated with borderline personality organization, Paranoid, Antisocial, Narcissistic, Histrionic, and Dependent personality disorder tendencies. Furthermore, the results yielded Paranoid, Antisocial, and Dependent personality disorder tendencies and primitive defenses predicted romantic jealousy. Moreover, it was found that romantic jealousy levels and personality disorder inclinations of the participants with borderline personality organization were significantly higher than those of the neurotic participant group. This study is novel in examining romantic jealousy, a significant issue in clinical psychology literature, through an integrative approach that combines both Cognitive-Behavioral and Psychodynamic perspectives. Furthermore, it is the first study to explore the relationship between psychodynamic personality organizations and romantic jealousy. A limitation of the present study is the use of self-report scales for data collection, which may not fully capture the diversity of participants. Another limitation is the unequal gender distribution between male and female participants. Future research should address these limitations by employing qualitative measurement tools, such as structured interviews.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 15 Temmuz 2023

Düzeltilme tarihi: 12 Ocak 2025

Kabul tarihi: 17 Mayıs 2025

Yazar Notu: Bu makale Bilge Eren'in, Dr. Öğr. Üyesi Filiz Kumova'nın danışmanlığında tamamlanmış olduğu Temmuz 2023 tarihli Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

DOI: 10.7816/nesne-13-35-04

¹ Klinik Psk., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, klinikpskibilgeeren(at)gmail.com, ORCID: 0009-0003-0348-4151

² Dr. Öğretim Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, fkumova(at)fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8420-629X

Klinik psikoloji alanında kıskançlık, uzun yıllardır araştırmacıların ilgisini çekmekte olan ve sıklıkla olumsuz deneyimlerle ilişkilendirilen bir kavramdır. Romantik ilişkilerde diğer ilişkilere göre daha şiddetli ve yoğun bir biçimde deneyimlenmesinden ötürü, alan yazındaki çalışmaların çoğunun romantik kıskançlık üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Beck, 2021). Alan yazında yer alan tanımlamalarında kıskançlığın, genellikle rakip kişilerin varlığında ortaya çıkan (Mathes ve Severa, 1981), kişi için önemi olan biriyle sürdürülen bir ilişkide bozulma ya da bozulma tehdidi meydana geldiğinde şiddetlenen, öfke, mutsuzluk ve korku gibi duygularla beraber ifade edilen, normalin üzerinde yoğunluktaki bir duygu durumu (DeSteno ve Salovey, 1996) olarak betimlendiği görülmektedir. Kıskançlığın, genel olarak yoğunluğuna, süresine, mantığına ve kişinin iç görü durumuna bağlı olarak normalden patolojik düzeye doğru değişebilen bir spektrum üzerinden değerlendirildiği (Baroni ve Bonuccelli, 2013) ve hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar açığa çıkarma potansiyeline sahip olduğu fark edilmektedir.

Aşk ve sevgiyi gösterip yakınlığı arttırması (Warber, 2007) kıskançlığın olumlu sonuçlarından iken; şiddet, intihar, cinayet, depresyon ve ilişki problemleri gibi durumlara yol açabilmesi (Graham ve Wells, 2001; Pines ve Aronson, 1983) olumsuz sonuçlarını oluşturmaktadır. Romantik kıskançlık, kişinin duygusu üzerindeki kontrol yeteneğini yitirmesiyle birlikte sebep olabileceği fiziksel şiddet, tehdit, kısıtlama ve kontrol altına alma gibi problemlerle birlikte patolojik bir hal alabilmektedir (Batinic ve ark., 2013). Başka bir deyişle, ilişkiye yönelik gerçek bir tehdidin olduğu koşullarda kişinin üzülmeye ve ilişkisini sürdürme amacıyla birtakım davranışlarda bulunması normal kıskançlığı ifade etmekte iken (Muisse ve ark., 2014; Taylor ve ark., 2007), gerçek olmayan / hayali bir tehdit karşısında kıskançlığı deneyimlemek, yoğun derecede üzülmek, paranoid düşüncelere kapılmak ve takip etme vb. kontrol etme davranışlarını göstermek patolojik kıskançlığı tanımlamaktadır (Barelds ve ark., 2020; Utz ve Beukeboom, 2011). Spektrumun patolojik kıskançlık ucunda kişi, normalin üzerinde bir duygu yoğunluğuna ve sanrılara sahip olmakta, partnerinin davranışlarına karşı süregiden bir kontrol ve sorgulama davranışları sergilemektedir (Harris ve Darby, 2010). Örneğin, Çilingiroğlu ve ark. (2014) ülkemizde gerçekleştirdikleri araştırmalarında kadın cinayetlerinde en önemli sebebin %22,8 ile romantik kıskançlık olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda, patolojik olarak da tanımlanabilen aşırı yoğunluktaki romantik kıskançlığın gerek fiziksel gerek cinsel gerekse psikolojik şiddete sebebiyet verebilme riski açısından önem taşıdığı dikkat çekmektedir. Çalışmamızda da romantik kıskançlık değerlendirilirken normalden patolojiğe uzanan spektrumda bir eğilim olarak ele alınmıştır.

Kişinin değerleri, inanç sistemi, geçmiş deneyimleri, geleceğe ilişkin beklentileri ve kişilik özellikleri ile bağlantılı olarak açığa çıkan kıskançlığın (Mathesius ve Scharfe, 2018; Singh ve Kumari, 2020), özellikle şüphencilik, düşük kendilik değeri, yetersizlik/değersizlik duygularına sahip olma gibi kişilik özellikleri (Mullen ve Martin, 1994; Peretti ve Pudowski, 1997; Rydell ve Bringle, 2007) ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Kıskançlığı daha yoğun bir biçimde deneyimleyen kişiler genellikle bağımlı, kaygılı, dış dünyaya karşı güvensiz, hayatlarından mutsuz ve kötümser düşünme eğilimine sahip bireylerdir (Campbell ve Marshall, 2011; Hart ve Legerstee, 2016). Bu özelliklerin yanı sıra, düşük öz saygı, alkol /madde kullanımına yatkınlık, takıntılı bir düşünce biçimi, intihara meyilli olma gibi sıklıkla kişilik bozukluklarında rastlanan bazı kişilik özelliklerine sahip kişilerin mükerrer bir biçimde kıskançlık şüpheleri deneyimlediklerini ortaya koyan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (örn., Ecker, 2012; Marazziti ve ark., 2003; Muzinic ve ark., 2003).

Kişilik organizasyonları (kişilik gelişim seviyesi) kavramı, psikodinamik kuramda kişilik bozukluklarının ortaya çıkışının açıklanmasında önemli bir yer taşıyan ve kişiliğin temelini oluşturan, somut bir biçimde gözlemlenebilen, klinik bir gözlem ve değerlendirme ile tespit edilen kişilik alt boyutlarının

Mulvey, 2002; Newhill ve ark., 2009). Antisosyal Kişilik Bozukluğundan farklı bir biçimde Sınır Durum Kişilik Bozukluğunda saldırganlık, yakın ilişkide olunan birine yönelmekte ve dürtüsellikten değil kişinin duyguyu düzenleyememesinden kaynaklanmaktadır (Santangelo ve ark., 2012; Scott ve ark., 2014; Weinstein ve ark., 2012).

PDM-2'de tanımlanan sınır durum kişilik organizasyonu kavramına dair, kavramsallaştırma, yöntem ve yönlendirmelerin tümü DSM'de yer alan sınır durum kişilik bozukluğu için de geçerlilik ve işlevini korumaktadır (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Ancak, sınır durum kişilik organizasyonu kavramı bireyin gelişimsel aşamalarını da dikkate alarak bir süreklilik tanımlarken (Kernberg, 2014; Sherwood ve Cohen, 1994), DSM ve benzeri tanılama sistemlerinde kullanılan sınır durum kişilik bozukluğu kavramı sadece gözlemlenebilir davranışları açıklamaya yönelmekte ve bireyin davranışlarının altında yatan psikolojik dinamikleri göz ardı etmektedir (Kernberg, 1977; Lenzenweger ve ark., 2012). Bunun yanı sıra, sınır durum kişilik organizasyonu kavramı, sadece klinik popülasyonları değil, aynı zamanda DSM kişilik patolojisi tanımlamalarına göre ara klinik grupta yer alan bireyleri de kapsamı sebebiyle DSM'deki sınır durum kişilik bozukluğu kavramına kıyasla daha geniş bir perspektif sunmaktadır (Leichsenring, 1999). Bahsedilen bu durumun, PDM-2 ve DSM-5'te yer alan tüm kişilik patolojilerinin karşılaştırmasında geçerli olduğu görülmektedir (Clarkin ve Huprich, 2011; Rogier ve ark., 2011).

Bu çalışmada da romantik kıskançlıkla ilişkili olduğu varsayılan kişilik bozuklukları incelenirken DSM'de yer alan kişilik bozukluğu tanımlamalarından kaynaklanabilecek sınırlılıkları önleyebilmek için kişilik bozuklukları yalnızca sınıflandırma olarak değil eğilim olarak ele alınmış ve çalışmamızın kapsayıcılığını artırabilmek amacıyla, kişilik patolojileri ile ara klinik grupları da bünyesinde barındıran sınır durum kişilik gelişim seviyesi üzerine de odaklanılmıştır. Sınır durum gelişim seviyesine benzer bir şekilde kişilik patolojisi belirtilerine sahip bireyleri barındıran psikotik gelişim seviyesi ise, ilgili bireylerin sahip olduğu ciddi gerçeklik bozulmaları ve araştırmamızın öz bildirim ölçekleri ile yürütülmesi göz önünde bulundurularak çalışmamızın odağına dâhil edilmemiştir.

Bahse konu kuramsal bilgilerin ve araştırma sonuçlarının doğrultusunda çalışmamızda romantik kıskançlığın; kendilik deneyimleri tutarsızlıklarla dolu olan, sıklıkla ilkel savunmaları kullanan, ani duygusal değişiklikler deneyimleyip duygu düzenlemede zorlanmalar yaşayan, ilişkilerinde yaklaşma-uzaklaşma döngüsünü deneyimleyen (Kernberg, 1984) sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerde, bütünleşmiş nesne temsilleri ve kendilik algısına, tutarlı bir gözlemleyen bir egoya, yüksek duygu toleransı ve düzenleme kapasitesine sahip olan ve ruhsal açıdan en sağlıklı kişilik organizasyonu olarak tanımlanan (Shapiro, 1965) nevrotik kişilik organizasyonuna sahip bireyler ile, ana problemleri gerçekliğin algılanışı alanındaki belirsizliklerle olan, parçalanmış psişik yapının sebep olduğu var olma-yok olma çatışmalarını deneyimleyen (Berney ve ark., 2014) psikotik kişilik organizasyonuna sahip bireylere kıyasla daha sık ve daha yoğun bir şiddette görüleceği düşünülmüş ve sınır durum kişilik organizasyonunun romantik kıskançlığı yordayacağı öngörülmüştür.

Gerçekleştirilen birçok araştırma sonucunda patolojik kıskançlığın kişilik bozuklukları ile özellikle de Histrionik Kişilik Bozukluğu (HKB) (Marazatti ve ark., 2015; Sansone ve Sansone, 2011), Sınır Durum Kişilik Bozukluğu (SKB) (Carter ve ark., 2015; Lee ve ark., 2017) ve Narsistik Kişilik bozukluğu (NKB) (Bhagal ve ark., 2013; Darragh ve ark., 2017; Ronningstam, 2011) ile ilişkili olduğu görülmüştür. DSM'de yer alan betimlemelere göre paranoid kişilik bozukluğu tanısı için gerekli kıstaslardan biri olan kıskançlık (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders- Text Revised; DSM-IV-TR), paranoid özelliklere sahip bireylerde daha fazla görülmekte (Ertuğrul ve Kömürcü, 2015) ve genellikle odak noktasını partnerin sadakati hakkındaki şüpheler (Akthar, 1989) oluşturmaktadır. Ayrıyeten, Antisosyal /psikopatik özelliklerin (Barelds ve Dijkstra,

2017; Taylor ve Mullen, 2014) ve bağımlı kişilik özelliklerinin (Buunk, 1995; Holtzworth-Munroe ve ark., 1997) patolojik kıskançlıkla ilişkisini gösteren bazı araştırmalar da mevcuttur. Buna karşın, alan yazında romantik kıskançlığın paranoid kişilik özellikleri, (Jones ve Smith, 2018; Sharpe ve ark., 2017), antisosyal kişilik özellikleri (Johnson ve Smith, 2019; Muise ve ark., 2013), narsistik kişilik özellikleri (Brown ve Davis, 2020; DeShong ve Bunce, 2016), histriyonik kişilik özellikleri (Johnson ve Miller, 2021; Strong ve ark., 2017) ve bağımlı kişilik özellikleri (Dalbudak ve ark., 2014; Gomillon ve ark., 2014) ile anlamlı bir ilişkisi olmadığına dair çelişkili bulgular da mevcuttur. Bahse konu araştırmaların elde ettikleri sonuçları, ilişkili olabilecek diğer faktörlerin varlığı, örneklem büyüklükleri/farklılıkları ve kişilik bozukluklarını değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarının sınırlılıkları ile açıkladığı görülmektedir.

Bahsedilen kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık arasında anlamlı bir ilişki bulamayan araştırmalarda, kişilik bozuklukları değerlendirilirken genellikle DSM'in temel alındığı kategorik bir yaklaşımın izlendiği ve yeter sayıda belirtiyi karşılamadığı için bozukluk olarak tanımlanamayan ancak kişinin işlevselliğini ve ilişkilerini olumsuz bir biçimde etkileyen kişilik eğilimlerinin etkisinin göz ardı edildiği fark edilmektedir. İlerleyen kısımlarda daha detaylı şekilde bahsedileceği üzere, bu araştırmaya romantik kıskançlıkla ilişkili olabileceği düşünülen kişilik eğilimleri dâhil edilmiş böylelikle kişilik bozukluklarını sadece kategorik bir biçimde ele almanın sebep olacağı bütünsel bakış açısına ulaşmadaki kısıtlılıkların önüne geçmek hedeflenmiştir. Romantik kıskançlık ile ilişkili klinik spektrumda kişilik eğilimlerinin (örneğin: narsistik kişilik bozukluğu yerine narsistik kişilik eğilimi) incelenmesinin ve kişilik eğilimleri ile psikodinamik kişilik organizasyonları arasındaki ilişkinin bir bütün olarak sunulmasının çalışmanın derinliğini artırması açısından daha faydalı olacağı düşünülmüştür. İlâveten, çalışmamızda değerlendirmelerin hem DSM-5 temel alınarak romantik kıskançlıkla ilişkili olduğu düşünülen kişilik bozuklukları eğilimleri hem de bu eğilimlerin psikodinamik ekoldeki yansıması niteliğinde olan PDM-2'de yer alan kişilik eğilim düzeyleri üzerinden gerçekleştirilecek olmasının klinik psikoloji alan yazınında önemli yer kaplayan iki ana ekolün - Bilişsel Davranışçı Ekol ve Psikanalitik Ekol - entegratif bir biçimde ele alınmasına olanak sağlamasından ötürü faydalı olacağı ve alan yazındaki boşlukları doldurabileceği değerlendirilmiştir.

DSM-5'te yer alan tanımlamasına göre başkalarına karşı kandırılacağı, sömürüleceği, sözlerinin aleyhine kullanılacağı gibi konularda şüphelerle dolu olan ve diğer kişilerin sözlerini kendilerine yönelik bir tehdit olarak algılayıp öfkelenen ve/veya saldırganlık gösteren (APA, 2013; Millon, 2000) Paranoid Kişilik Bozukluğuna (PKB) sahip bireyler psikodinamik kuramı benimseyen klinisyenlere göre, kendi benliklerinde yer alan ve kabullenmekte zorluk çektikleri nefret, kıskançlık gibi duyguları dış dünyaya yansıtmakta ve tehlikeyi dışarıdan geliyormuş gibi algılamaktadırlar (Shapiro, 1981, s. 94). Kuşkuyu temel alan bir düşünce tarzı ile diğerlerinden ayrılabilen paranoid kişilik örüntüsüne sahip bireylerin (Freeman ve Garety, 2014) zaman zaman hezeyan boyutuna ulaşan kıskançlık ve alınganlık deneyimleri olduğu bilinmektedir (McWilliams, 2013, s253). Genellikle sınır durum ve psikotik kişilik organizasyonunda yer aldığı belirtilen paranoid kişilik örüntüsüne sahip bireylerin çocukluk öyküleri incelendiğinde, bu kişilerin genellikle erken çocukluk dönemlerinde alay edilme, küçük düşürülme gibi durumları deneyimlediği, sıklıkla eleştiriye maruz kaldığı ve başkalarına güvenilmeyeceğinin öğretildiği bir aile ortamında yetiştikleri görülmektedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017; McWilliams, 2013). Paranoid kişilik örüntüsüne sahip bireyler bilinç dışında, şu anki ilişkilerinde de benzer olay ve tepkilerle karşılaşmayı beklediklerinden bunun önüne geçebilmek amacıyla şüphe ederek ya da önce kendileri agresyona geçerek kendilerini savunmaya çalışmaktadır (Aronson, 1989; Gilbert ve ark., 2005; Meisser, 1978). Romantik ilişkilerinde de partnerlerine karşı sadakatsizlik şüpheleri deneyimlemekte ve kıskançlığa kapılmakta olan (Miller ve ark., 2011; O'Connor ve ark., 2004) Paranoid kişilik eğilimine sahip bireylerin başkalarının davranışlarını gözleme ve yorumlama eğilimlerinin ilişkilerinde partnere yönelmiş bir biçimde ısrarlı bir biçimde takip ve kontrol etme ile kuşku duyma olarak yansyacağı

düşünülmüş (Fletcher ve ark., 2015; Millon ve Grossman, 2007) ve Paranoid Kişilik Bozukluğu eğiliminin çalışmamızda romantik kıskançlığı yordayacağı öngörülmüştür.

DSM’de tekrarlayan bir biçimde yalan söyleme, manipülatif ve başkalarına zarar veren bir biçimde davranışlar sergileme ve bu davranışlardan ötürü herhangi bir suçluluk hissetmeme, dürtüsel davranışlar ile agresyona yatkın olma (APA, 2013) ile tanımlanan Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB) çoğunlukla sınır durum yahut psikotik kişilik organizasyonuna sahip bireylerde görülmektedir (Gacono ve Meloy, 1994). Psikodinamik yönelimli kuramcılara göre, büyürken bakım verenleri ile muhtemelen bağ kuramamış bu bireyler (Kernberg, 1984) duyguları zayıflık ve korunmasızlıkla ilişkilendirmekte bu sebeple de karakteristik oryantasyonlarını kendileri için güç arayışı oluşturmaktadır. Duygu konusunda donuklukları ile tanınan Antisosyal bireyler yoğun bir öfke, haset ya da manik bir coşkunun haricindeki duygulara uzaktırlar (McWilliams, 2017). Süper egonun kusurlu bir biçimde varlığı, bu bireylerde rastlanan duygudaşlık kuramama ve vicdan eksikliği gibi durumları açıklayabilmektedir (Johnson, 1949). Yaşam hikâyeleri irdelendiğinde, bu bireylerin güç gösterilerine çok önem verilen bir çevrede büyümüş ve hayatta kalmayı sürdürmenin tek yolunun diğerleri üzerinde güç sahibi olmak olduğu inandıkları fark edilmektedir (Raine, 2002). Bu bireyler yetersiz kalma, kandırılma gibi durumları aşırı biçimde korkutucu olarak algılayıp kendilerini savunma amacıyla saldırgan davranışlarda bulunabilmektedirler (Maşe ve Filho, 2017). Empati konusundaki eksiklerine karşın bu bireylerin diğer kişilerin duygularını oldukça iyi bir biçimde algılayabildikleri (Dolan ve Fullam, 2004) ve bundan kendi amaçları doğrultusunda yararlandıkları (Miller ve Lynam, 2001) bilinmektedir. Sıklıkla başkalarıyla asgari düzeyde iletişim kurmakta ve o kişiyi daha fazla işe yarar bulmadıklarında ilişkiye son verdikleri görülmektedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Antisosyal kişilik örüntüsüne sahip bireylerin, kendileri söze dökmese dahi davranışları ile haset duygusunu sıkça deneyimledikleri göze çarpmaktadır. Bu bireyler, onlarda olmayan ve diğer kişiler için zevk verici olana karşı yok etme isteği taşımaktadır (Birkley ve Giancola, 2012). Alan yazında yer alan bu bilgiler doğrultusunda, antisosyal kişilik eğilimine sahip bireylerin romantik ilişkilerinde güç dengesinin kendilerinden yana olmasını isteyecekleri ve bu durumu değiştirebilecek olası bir rakibi oldukça tehdit edici olarak algılayıp romantik kıskançlık duygusunu deneyimleyebilecekleri düşünülmüş ve antisosyal kişilik eğiliminin romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olacağı öngörülmüştür.

DSM’de yer alan tasvirine göre kendini diğerlerinden yüksek bir konumda gören ve özel bir davranış biçimi hak ettiğine inanan, sıklıkla diğerlerine karşı kıskançlık hisseden ya da kendisinin başkaları tarafından kıskanıldığını düşünen Narsisistik Kişilik Bozukluğuna (NKB) sahip kişiler (APA, 2013; Kacel ve ark., 2017; Ronningstam, 2011), Psikodinamik bakış açısına göre esasında grandiyöz davranışlarının ardında yoğun kırılmalık duygularına sahip olan ve başkalarının duygularına karşı tanıma, önem verme ve anlamlandırma gibi konularda sorunlar yaşayan kişilerdir (Reich, 1972). Bu bireylerin içlerinde barındırdıkları boşluk ve anlamsızlık gibi duygular onları dışarıdan gelecek değerlendirmelere karşı oldukça hassas olmaya yönlendirmektedir (Ronningstam, 2011). Çoğunlukla kendi hayal dünyalarında sonsuz başarı, aşk, güç gibi fantezilere sahip olsalar da iş yahut aşk hayatlarındaki ilişkileri gerçek anlamda tatmin edici değildir. Kendilerine ve başkalarına karşı idealize etme ve değersizleştirme arasında değişen bir tutum içerisindedirler (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Dışarıdan sahip olmayı istedikleri tepki ya da takdiri alamadıklarında kolay bir biçimde öfkelenmekte, mutsuz olmakta, utanmakta ve onların elde edemediğine sahip olan kişilere karşı kıskançlık duyumsayabilmektedirler (APA, 2013; Campbell ve Foster, 2007; Pincus ve Lukowitsky, 2010). Psikodinamik perspektife göre narsisistik kişiler kendilerinin eksik yanları olduğuna ve bunların açığa çıkabilme riski taşıdığına yönelik içsel bir inanç taşımakta (Campbell ve ark., 2007) ve bu eksik yanları ortaya çıkarabileceğine inandıkları kişilere ya da kendilerinin aksine eksik bir yanı olmadığını düşündükleri kişilere karşı haset duymaktadırlar (McWilliams, 2013). Bununla birlikte, Psikodinamik bakış açısı narsisistik

bireylerin büyülenmesi davranışlarının ardında aslında kırılğan olan kendiliklerini korumaya çalıştıklarını bu nedenle de olası bir rakibi tehdit olarak algılayıp kıskançlığı deneyimlemelerinin çok daha olası olduğunu öne sürmektedir. Bu bilgilerden yola çıkaran narsistik bireylerin romantik ilişkilerinde kıskançlık ve haset duygularını sıkça yaşamaları ve partnerlerine karşı dengesiz (çok sevme ve idealize etme ile hatalarını yüzüne vurma ve değersizleştirme arasında gidip gelen) bir tutum sergilemeleri beklenmektedir. İlâveten, narsistik kişilerin sahip olduklarına verdikleri değer de göz önünde bulundurularak, olası bir ilişki kaybının onlar için başkalarının gözündeki niteliği kaybetmek anlamına da gelebileceği bu durumun ise romantik kıskançlığa yol açabileceği düşünülmüştür. Tüm bu bilgiler doğrultusunda çalışmamızda, narsistik kişilik eğiliminin romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı etkisinin bulunması beklenmektedir.

DSM tarafından mevcut yakınlık düzeyini tatmin edici bulmayıp ilişkilerinin daha yakın olması gerektiğine inanan, dikkat çekme arzusu taşıyan ve bunu elde edemediklerinde kendilerini rahatsız hissetmeleri ile betimlenen Histriyonik Kişilik Bozukluğuna (HKB) sahip bireyler klinik pratikte, flörtöz, baştan çıkartıcı davranışlar sergileyen (Novais, ve ark., 2015), eleştiriye karşı fazlasıyla hassas olan ve tepkilerini genellikle abartılı ve dramatize edilmiş biçimlerde gösterme eğiliminde olan kişiler (Nestadt, 1990) olarak gözlemlenmektedir. Psikodinamik yaklaşıma sahip kuramcılar ise bu kişilerin bilinç dışında yüksek seviyelerde suçluluk ve utanç duygularını deneyimlediğini ve olayları olduğundan daha yoğun bir şekilde algılama eğilimlerinden kaynaklı olarak kolaylıkla çaresizliğe kapıldıklarını ve özellikle yakın ilişkilerinde yüksek seviyede kaygı yaşadıklarını düşünmektedir (Horowitz ve Wilson, 1978; Freud, 1914; Kernberg, 1992). Bu kişiler, bu deneyimlerle baş edebilmek amacıyla sıklıkla gerileme, cinselleştirme, bastırma gibi savunma mekanizmalarını kullanmaktadırlar (Gabbard, 2014). Histriyonik kişilik eğilimine sahip bireylerin en çok sorun yaşadığı ve zorlandığı alan karşı cinsle sürdürülen ilişkilerdir (Carpenter ve ark., 2012; Paris, 2011). Bilinç dışında kendi cinsiyetini güçsüzlük ve eksiklik kavramları ile özdeşleştirmiş olan (Horowitz, 1991, s.141; 1997) bu kişiler cinsel birlikteliği de karşı cinsi ele geçirdikleri bir tür zafer olarak deneyimlemektedirler (Horowitz, 1991, McWilliams, 2017). Kolay bir biçimde etki altına alınabilmeleri, olaylara dürtüsel yaklaşma eğilimine sahip olmaları (Mogg ve Bradley, 1998), agresyon göstermeye olan yatkınlıkları (Holtzman ve ark., 2010), birleşme konusunda ısrarcı ayrışmada ise isteksiz olmaları (Candel, 2019; Wiggins, 1979), büyük bir ilgi ihtiyacı duyumsayıp ilgi odağı olmadıkları durumlarda kendilerini oldukça üzgün hissetmeleri (Jackson ve Poulsen, 2005) ve romantik ilişkilerde ayrılık konusunda deneyimledikleri zorlanmalar sebebiyle histriyonik kişilik eğiliminin çalışmamızda romantik kıskançlık düzeyi ile ilişkili olması beklenmektedir.

Bağımlı Kişilik Bozukluğunun (BKB) temelini kişinin kendisiyle ilgilenilmesine yönelik duyumsadığı şiddetli ve sürekli bir ihtiyaç oluşturmaktadır. Bu ihtiyaç kişilerin itaatkâr ve yapışkan bir tutum izlemesine ve ayrılık korkuları yaşamasına sebep olmaktadır. Ayrıyeten bu kişilerin bir başkasının desteği olmadan gündelik kararları dahi vermekte zorlandığı ve hayatlarının önemli alanlarında sorumluluk üstlenemediği, anlaşmazlıkları ifade etmekte sıkıntılar yaşadığı, yalnız oldukları ortamlarda rahatsız ve çaresiz hissettikleri ve bir ilişkileri sonlandığında hızlı bir biçimde yeni bir destek kaynağı aramaya yöneldikleri görülmektedir (APA, 2013; Bornstein, 1992; 1993). Bir ilişkinin kaybı ile başa çıkmak Bağımlı Kişilik Bozukluğuna sahip bireyler için en zorlayıcı durumlardan biridir (APA, 2013). Psikodinamik perspektif ise bağımlı kişilik eğilimine sahip bireylerin kendilerini sahip oldukları ilişkiler üzerinden tanımladığını (Millon, 2011), hayat doyumlarını ilişkilerindeki şartlar ile eşleştirdiklerini (Bornstein, 1992) ve bu kişilerin yüksek düzeyde terk edilme kaygısı yaşamalarından ötürü ilişkilerini bitirme konusunda zorlandığını (Greenberg ve Bornstein, 1988; Siegel, 1999) öne sürmektedir. Bağımlı kişilik eğilimi gösteren bireyler kendilerini güçsüz ve zayıf hissetmekte (Johnson, 1998), değersizlik duyguları duyumsayabilmekte ve genellikle pasif ve iddiasız olmayı tercih etmektedirler (Millon, 2011). Çoğunlukla saf olarak görülen bu kişiler, diğer kişilerden kolaylıkla

etkilenme eğilimi göstermekte ve öfkelerini ifade etme konusunda sıkıntılar yaşayabilmektedirler (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bağımlı kişilik eğilimi gösteren bireylerin kendilerini yetersiz algılayışları, partnerlerinin ilgi ve sevgisine sürekli bir ihtiyaç içerisinde olup bu ilginin kaybına yönelik korku ve kaygılar yaşantılamaları nedeniyle romantik ilişkilerinde olası bir gerçek ya da hayali rakibe karşı yoğun kıskançlık duyguları deneyimlemeleri olası görünmektedir (Baumeister ve ark., 1996; Koerner ve Fitzpatrick 2006; Sözeri ve Arkın, 2017. Bu bilgilerin ışığında çalışmamızda da bağımlı kişilik bozukluğu eğiliminin romantik kıskançlığı yordayacağı öngörülmüştür.

Romantik kıskançlığın, klinik spektrumda kişilik eğilimleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisinin ele alınmasının ilgili kavramın alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ülkemizde, romantik kıskançlığın klinik spektrumda kişilik eğilimleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisini araştırmak üzere yapılmış ilk çalışma olma özelliği taşıyan araştırmamız, romantik kıskançlığı kapsamlı bir şekilde ele almayı hedefleyen bütünleştirici bir yaklaşımı benimsemiştir. Benimsediğimiz bu bütünleştirici model, romantik kıskançlığın söz konusu değişkenlerle ilişkisini açıklamak ve alanda sınırlı sayıda yer alan entegratif çalışmalara bir örnek sunmak amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmamız, sunduğu bütünleştirici bakış açısı ve romantik kıskançlığın kişilik bozukluğu eğilimleri ve sınır durum kişilik organizasyonu ile ilişkisini inceleyen ilk çalışma olması kapsamında özgün bir çalışmadır. Bu çalışmadan elde edilen bulguların, psikoterapi alanında çalışan uzmanlara ilişkisel problemlerin anlaşılması ve ele alınması konusunda yardımcı olabileceği ve hem çift terapisi hem de bireysel psikoterapilerde faydalı olabileceği değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmamıza konu olan hipotezler aşağıda yer almaktadır:

- 1- Romantik kıskançlık ile paranoid, antisosyal, narsisistik, histriyonik ve bağımlı kişilik eğilimleri arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.
- 2- Romantik kıskançlık ile sınır durum kişilik organizasyonu arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.
- 3- Sınır durum kişilik organizasyonu paranoid, antisosyal, narsisistik, histriyonik ve bağımlı kişilik eğilimleri romantik kıskançlık düzeyini anlamlı olarak yordayacaktır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmamızın gerçekleştirilmesi için ulaşılması gereken katılımcı sayısı GPower 3.1 uygulamasından yararlanarak 791 kişi olarak hesaplanmıştır. (Düşük etki büyüklüğü-.02, %80 güç katsayısı). Veri toplama çalışması 01/03/2023-15/05/2023 tarihleri arasında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24/11/2022 tarih ve 19/10 sayılı iznine istinaden gerçekleştirilmiş ve toplam 824 katılımcıdan ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına dayalı olarak (gelişigüzel örneklem) veri toplanmıştır. Araştırma koşullarını karşılamaması sebebiyle (en az 6 aydır sürmekte olan bir romantik ilişkiye sahip olmak) 16 katılımcının verisi analize dâhil edilmemiştir. Gerçekleştirilen geçerlilik analizleri sonucunda da 4 katılımcıdan elde edilen veriler araştırmadan çıkarılmış, yapılan tekli ve çoklu uç değer analizlerinin sonuçları doğrultusunda, toplam 16 katılımcının daha verileri araştırmadan çıkarılmıştır.

Çalışmanın örneklemini 521'i kadın (%66,1) 267'si erkek (%33,9) olmak üzere toplam 788 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-76 aralığında yer almaktadır. ($\bar{X}$ =33.64 SS =11.01). Kadın katılımcıların yaş ortalaması 33,16 (SS =9.95) iken erkek katılımcıların yaş ortalaması 34,60 (SS =12.80)'tır.

Katılımcıların %28,9'u 18-25, %30,2'si 26-34, %17,4'ü 35-41 ve %23,5'i 41-76 yaşları arasındadır. Katılımcıların %57,9'u (456 kişi) lisans, %22,5'i (177 kişi) lise, %12,7'si (100 kişi) yüksek lisans/doktora, %7'si (55 kişi) ilkokul/ortaokul mezunudur.

Katılımcıların meslek ve ilişki türü ile ilişki süresi dağılımları sırası ile Tablo 1a ve 1b'de sunulmuştur.

Tablo 1a

Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslekler	N	%
Öğretmen	132	16.8
Öğrenci	134	17.0
Doktor	21	2.7
Avukat	17	2.2
Mühendis	45	5.7
Muhasebeci	20	2.5
Satışçı/Pazarlamacı	21	2.7
İşçi	39	4.9
Serbest	62	7.9
Psikolog	58	7.4
Ev Hanımı	78	9.9
Emekli	18	2.3
Diğer ¹	143	18.0
Toplam	788	100

¹diğer kategorisinde akademisyen, bankacı, mimar, diyetisyen, hemşire, modelist, asker, grafiker, sekreter, veteriner, diş hekimi, memur, sporcu, sanatçı, influencer, kimyager, terzi, kuaför vb. olmak üzere 37 farklı kategoriden meslek yer almaktadır.

Tablo 1b

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Dağılımı

Değişkenler	Kategori	Kadın		Erkek		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
İlişki Türü	Evli	327	62.8	140	52.4	467	59.3
	Nişanlı/Sözlü	26	5.0	12	4.5	38	4.8
	Bekâr	168	32.2	115	43.1	283	35.9
İlişki Süresi	6 ay-1 yıl	54	10.4	52	19.5	106	13.5
	1-3 yıl	98	18.8	57	21.3	155	19.7
	3-5 yıl	63	12.1	37	13.9	100	12.7
	5-10 yıl	97	18.6	34	12.7	131	16.6
	10 yıl ve üzeri	209	40.1	87	32.6	296	37.6

Tablo 1b.'de görüldüğü üzere hem kadınlar (%62,8) hem de erkekler için (%52,4) katılımcıların çoğunluğunu evli bireyler oluşturmaktadır ve katılımcıların %54,2'sinin ilişkisi beş yıl ve üzeri bir süredir devam etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada katılımcıların romantik kıskançlık düzeyini, kişilik bozukluğu eğilimlerini, psikodinamik perspektiften kişilik organizasyonunu ölçebilmek ve demografik bilgilerine ulaşabilmek için sırası ile Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği, Coolidge Axis II Envanteri-Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF), Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, mevcut ilişki süresi, sahip oldukları ilişkinin türü vb. bilgilerin edinilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur.

Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ): Pfeiffer ve Wong (1989) tarafından kıskançlık durumunda açığa çıkan bilişsel, davranışsal ve duygusal tepkileri ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Türkçe uyarlaması Karakurt (2001) tarafından gerçekleştirilen ölçek 7’li likert formdadır ve ölçekten hem toplam puan hem de duygusal, bilişsel ve davranışsal kıskançlık için alt ölçek puanları elde edilebilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, yüksek düzeyde romantik kıskançlığa işaret etmektedir. Çalışmamızda ölçekten elde edilen toplam puandan yararlanılmıştır. Orijinal ölçeğin toplam puanına dair cronbach alfa değeri .85, Türkçe uyarlama toplam puanı için ise .87 olarak tespit edilmiştir. Çalışmamızda ise ilgili ölçeğin güvenirlik Cronbach alfa değeri .90 olarak bulunmuştur.

Coolidge Axis II Envanteri -- Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF): Türkçe uyarlaması Bilge (2018) tarafından gerçekleştirilen ölçek 2006 yılında Coolidge tarafından oluşturulmuştur. 1 kesinlikle yanlış ve 4 kesinlikle doğru olmak üzere 4’lü likert formda, 78 maddeden oluşan ölçek DSM-5’e göre kişilerin sahip olduğu kişilik bozukluğu eğilimlerini ölçen, kişilik bozukluklarının isimlerine sahip 10 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler için ayrı değerlendirme yapılabilmekte ve ölçekte 55. ve 70. maddeler geçerlilik kontrol maddeleri olarak yer almaktadır. Elde edilen yüksek puanlar alt ölçeğe ilişkin ilgili kişilik bozukluğu eğiliminin yüksekliğini belirtmektedir. Ölçeğin orijinal formu için alt ölçeklerin Chronbach alfa katsayıları .66- .77 aralığında değişmekle beraber ölçeğin Türkçe Kısa Formu’nda Cronbach alfa katsayıları .64-.83 aralığındadır. Çalışmamızda kullanılan PKB, NKB, AKB, BKB ve HKB alt ölçeklerinin güvenirlik cronbach alfa değerleri ise sırası ile .77, .78, .76, .75 ve .73 olarak bulunmuştur.

Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN): Kernberg ve Clarkin (1995) tarafından geliştirilip Türkçe uyarlaması Ceran Yıldırım ve Yüksel (2021) tarafından gerçekleştirilen Kişilik Organizasyonları Envanteri – KOREN (The Inventory of Personality Organization) “Primitif Savunmalar”, “Kimlik Difüzyonu” ve “Gerçeklik Testi” alt boyutlarından oluşan, 5’li likert puanlama sistemine sahip, 31 maddelik bir ölçektir. Alt ölçeklerden alınan puanların artışı sırasıyla bireylerin primitif savunmaları kullanma, kimlik difüzyonu deneyimleme ve gerçeklik testindeki bozulma sıklığının arttığını göstermektedir Orijinal formunda Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları primitif savunmalar alt ölçeği için 0,81, kimlik difüzyonu alt ölçeği için .88 ve gerçeklik testi alt ölçeği için .88 olarak bulunurken ölçeğin Türkçe uyarlamasında sırasıyla .77, .82 ve .85 olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda ise PS, KD ve GT alt ölçeklerinin güvenirlik Cronbach Alfa katsayıları sırası ile .82, .85 ve .85 olarak bulunmuştur

İşlem

Çalışmamız için “Google Forms” uygulaması kullanılarak, Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği, Kişilik Organizasyonları Envanteri ve Coolidge Axis II Envanteri – Plus Türkçe Kısa Formunu içeren anket formu oluşturulmuş ve çeşitli sosyal medya platformlarında çalışmaya katılım linki

paylaşmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak çevrimiçi bir şekilde çalışmaya katılmıştır. Katılımcılara çalışmaya dâhil olmadan önce kısa bir bilgilendirme yazısı ile araştırmamızın genel amacından bahsedilmiş ve katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Çalışmanın tamamlanması yaklaşık 20-25 dakika arası sürmektedir. Çalışma boyunca katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi talep edilmemiş ve veriler anonim bir biçimde toplanmıştır.

Elde edilen verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programının 25. Versiyonundan yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Yararlanılan ölçeklerden elde edilen puanların dağılımlarının normal dağılıma uyup uymadığı, eğiklik/basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olup olmadığı incelenerek değerlendirilmiş ve yapılan tekli değişken uç değer analizine göre, KOREN- Gerçeklik Testi ve CATI+TR KF- Antisosyal KB toplam puan dağılımlarında yatıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) problemleri olduğu belirlenmiştir. Bahse konu problemleri ortadan kaldırmak için, söz konusu toplam puan değişkenlerinde Z puanları ± 3 aralığı dışında kalan 11 katılımcının verileri araştırmadan dışlanmıştır. Çoklu değişkenli uç değer analizinin sonuçlarına göre ise 6 katılımcının daha verileri araştırmadan çıkartılmıştır ($df=10$, Mahalanobis kesme noktası=29.58, $p<.00$).

KOREN ölçeği test normuna göre katılımcıların kişilik gelişim seviyeleri belirlenmiştir (PS, KD ve GT ≤ 1 SS, nevrotik; PS ve KD > 1 SS ve GT < 2 SS, sınır durum; GT ≥ 2 SS, psikotik). Söz konusu sınıflandırmaya göre, katılımcıların %70,17'sinin ($N=553$) nevrotik, %7,74'ünün ($N=61$) sınır durum, %8,50'sinin ise ($N=67$) psikotik kişilik organizasyonuna sahip olduğu bulunmuş, katılımcıların %13,57'sinin ($N=107$) ise kişilik organizasyonları, ilgili ölçeğin değerlendirme kriterlerine tam olarak uymadığı için net bir şekilde belirlenememiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler, Korelasyon Analizi, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, grup karşılaştırmaları için de t-Test Analizi kullanılarak incelenmiştir.

Bulgular

Tablo 2

Çalışmada Kullanılan Ölçek ve Alt Ölçeklerin Minimum, Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek Toplam Puanları	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Ort.	S	Uyarlama Ölçek Ort.	Uyarlama Ölçek S
ÇBKÖ – Genel	23.00	156.00	77.39	21.44	77.41	23.17
KOREN-Primitif Savunmalar	9.00	40.00	17.51	6.76	17.72	6.38
KOREN- Kimlik Difüzyonu	9.00	43.00	21.59	7.25	23.63	7.02
KOREN- Gerçeklik Testi	12.00	51.00	18.14	6.77	19.08	6.09
Paranoid KB	8.00	32.00	16.46	4.89	18.25	4.35
Antisosyal KB	8.00	30.00	12.76	4.37	13.03	3.97

Narsisistik KB	8.00	32.00	19.79	5.15	18.87	4.33
Histriyonik KB	7.00	27.00	15.81	4.22	15.46	3.87
Bağımlı KB	7.00	26.00	12.13	3.90	11.89	3.92

Tablo 2’de, çalışmamıza konu tüm ölçek ve alt ölçeklerin çalışmamız özelindeki ortalamalarının, uyarlama ölçeği ortalama ve standart sapmalarına göre ± 1 SS aralığında olduğu görülmektedir. Çalışma örneklemimizin, uyarlama ölçeği normları ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 3

Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ile Korelasyon Analizi Sonuçları

	Romantik Kıskançlık	PS	GT	KD	Paranoid KB	Antisosyal KB	Narsisistik KB	Histriyonik KB
Romantik Kıskançlık	-							
PS	.11**	-						
GT	-.01	.04	-					
KD	.12**	.77**	.06	-				
Paranoid KB	.53**	.06	-.03	.07*	-			
Antisosyal KB	.41**	-.01	-.09*	.02	.68**	-		
Narsisistik KB	.37**	.06	.00	.06	.63**	.56**	-	
Histriyonik KB	.35**	.06	.01	.07*	.55**	.49**	.77**	-
Bağımlı KB	.29**	.06	.04	.07	.41**	.29**	.47**	.54**

$N=788$, * $p<.05$, ** $p<.01$

Çalışmada yer alan değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilen Korelasyon Analizi sonucuna göre romantik kıskançlık ile primitif savunmalar, kimlik difüzyonu, Bağımlı KB, Paranoid KB, Antisosyal KB, Narsisistik KB ve Histriyonik KB eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ilişki gözlenmiş romantik kıskançlık ile gerçeklik testi arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (bkz. Tablo 3).

Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri

Psikodinamik kişilik organizasyonları ve kişilik bozukluğu eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmasına karar verilmiş ve analize katılacak yordayıcı değişkenler “Stepwise” metodu ile belirlenmiştir. Yordanan ve yordayıcı değişkenler arasında eş doğrusallık olmadığı ve VIF değerlerinin her birinin 2.5’in altında kaldığı görüldüğünden, analiz sonuçlarının geçerli olduğuna karar verilmiştir. Gerçekleştirilen Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 4.’de sunulmuştur.

Tablo 4

Romantik Kıskançlığın Araştırmada Yer Alan Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Üst Sınır	Kısmi Korelasyon Değeri	t	p
	Sabit	30.24	3.00	-	24.35	36.13	-	10.07	.00
	Paranoid KB	1.85	.18	.42	1.49	2.22	.29	9.92	.00
Romantik Kıskançlık	Primitif Savunmalar	.27	.09	.08	.07	.45	.08	2.79	.00
	Antisosyal KB	.50	.20	.10	.11	.89	.07	2.53	.01
	Bağımlı KB	.44	.18	.08	.09	.79	.07	2.48	.01

$F(4, 783) = 85.35; p < .00. R^2_{düz} = .30 N = 788$

Tablo 4'te de görüldüğü üzere, analiz sonuçlarına göre, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F(4,783) = 85.35; p < .00$). Buna göre, katılımcıların romantik kıskançlıklarına ilişkin toplam varyansın %30'u Paranoid KB, primitif savunmalar, Antisosyal KB ve Bağımlı KB tarafından açıklanmaktadır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda Paranoid KB, primitif savunmalar, Antisosyal KB ve Bağımlı KB eğilimleri tek başlarına romantik kıskançlık varyansının sırası ile %8,76, %0,69, %0,56 ve %0,54'ünü açıklamaktadır.

Araştırmamızda sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcı sayısı kısıtlı olduğu için ($N=61$) bu kişilik organizasyonu özelinde, araştırmaya konu kişilik eğilimlerinin ve romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı gücü test edilememiştir.

Nevrotik ve Sınır Durum Grupların Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Analizleri

Araştırmamızda incelenen değişkenlerin, katılımcıların nevroitik ve sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olmasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Bağımsız Örneklem t-Testi yapılmasına karar verilmiş, kişi sayısı bakımından iki grup arasındaki farkın çok fazla olması sebebiyle nevroitik kişilik organizasyonuna sahip katılımcılar arasından 61 kişi seçkisiz bir şekilde seçilmiş ve araştırma değişkenleri bakımından aynı sayıdaki sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcılar ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Nevrotik ve Sınır Durum Kişilik Organizasyonuna Sahip Katılımcıların Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi Sonuçları

Toplam Puan	Kategoriler	Kişi Sayısı	Ort.	S	t	Serbestlik Derecesi	p
Paranoid KB	Nevrotik	61	13.90	3.38	-3.55	100.75	.00
	Sınır durum	61	16.80	5.40			
Antisosyal KB	Nevrotik	61	11.23	2.49	-1.59	106.28	.11
	Sınır durum	61	12.13	3.64			
Histriyonik KB	Nevrotik	61	14.54	2.62	-2.67	102.60	.00
	Sınır durum	61	16.20	4.06			
Narsisistik KB	Nevrotik	61	18.15	3.64	-2.64	107.76	.00
	Sınır durum	61	20.30	5.17			
Bağımlı KB	Nevrotik	61	10.46	3.00	-2.94	108.73	.00
	Sınır durum	61	12.41	4.20			
Romantik Kıskançlık	Nevrotik	61	68.31	12.75	-3.30	96.69	.00
	Sınır durum	61	79.02	21.82			

Nevrotik ve sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olmanın ilgili kişilik bozukluğu eğilimleri ve romantik kıskançlık açısından farklılaşma yaratıp yaratmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem t-Testi sonuçlarına göre, sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin Paranoid KB, Histriyonik KB, Narsisistik KB ve Bağımlı KB eğilimleri ile romantik kıskançlık puan ortalamalarının (sırası ile $\bar{X}_{\text{Sınır durum}} = 16.80, 16.20, 20.30, 79.02$; $SS_{\text{Sınır durum}} = 5.40, 4.06, 5.17, 4.20, 21.82$) nevroitik kişilik organizasyonuna sahip bireylerden ($\bar{X}_{\text{Nevrotik}} = 13.90, 14.54, 18.15, 10.46, 68.31$; $SS_{\text{Nevrotik}} = 3.38, 2.62, 3.64, 3.00, 12.75$) istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksek olduğu gözlenmiştir (sırası ile $t(100.75) = -3.55$; $p < .01$; $t(102.60) = -2.67$; $p < .01$; $t(107.76) = -2.64$; $p < .01$; $t(108.73) = -2.94$; $p < .01$; $t(96.69) = -3.30$; $p < .01$). Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin Antisosyal KB eğilimi puan ortalamaları ile nevroitik kişilik organizasyonuna sahip bireylerin puan ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$), (bkz Tablo 5).

Tartışma

Romantik kıskançlığın, aşırı düzeyleri klinik psikoloji alan yazınında gerek bireysel gerek ilişkisel açıdan önemli bir problem olarak öne çıkmaktadır (Brown ve Miller, 2015; Jones ve White, 2018). Romantik kıskançlık ile klinik spektrumda kişilik eğilimleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları arasındaki ilişkileri inceleme amacı ile 18 yaş ve üzerinde, en az 6 aydır sürmekte olan bir romantik ilişkisi olan 788 katılımcı araştırmamıza katılım göstermiştir.

Araştırmamıza katılım sağlayan bireylerin KOREN ölçeği normlarına göre kişilik organizasyonu sınıflandırması gerçekleştirilmiş ve katılımcıların %70,17'sinin ($N=553$) nevroitik, %7,74'ünün ($N=61$) sınır durum, %8,50'sinin ise ($N=67$) psikotik kişilik organizasyonuna sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %13,57'sinin ($N=107$) ise kişilik organizasyonları, ilgili ölçeğin değerlendirme kıstaslarına tam olarak uymadığı için net bir şekilde belirlenememiştir. Araştırmamıza katılan kişilerin %86,4'ünün kişilik

organizasyonunu tespit edilebilmesi, alan yazında kabul gören kapsam/yapısal geçerlilik oranlarıyla (Lawshe, 1975) uyuşmaktadır. Bunun yanı sıra, çalışma örnekleminimize ait kişilik organizasyonlarının tespitinde kullanılan primitif savunmalar, kimlik difüzyonu ve gerçeklik testi puan ortalamaları, ilgili uyarılma ölçeğinin test normları ile uyumludur. Toplumda, bireylerde herhangi bir kişilik bozukluğuna rastlanma oranı %12 civarındadır (Volkert ve ark., 2018). Kişilik gelişim seviyelerinin toplumda oransal dağılımına ilişkin ise ne yazık ki net bir veri bulunmamaktadır. Bununla beraber, kişilik bozukluğuna sahip veya klinik olarak kişilik bozuklukları bağlamında ara klinik grup olarak nitelendirilen kişilerin çok büyük oranda psikotik veya sınır durum gelişim seviyelerinde bulunduğu göz önüne alındığında, çalışmamızda kişilik organizasyonu sınır durum olarak belirlenen katılımcı sayının beklentimizin altında kaldığı söylenebilmektedir. Gerek bu durumun gerekse kişilik organizasyonu tam olarak belirlenemeyen kişilerin ortaya çıkışının ise, ölçüm aracımızın yanılma payı veya katılımcıların uygulamayı gerçekleştirirken göstermiş olabileceği hata payından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Yapılan analizlerde öncelikle romantik kıskançlık ile araştırmamıza konu olan bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş, beklentimize uygun bir biçimde (Hipotez 1) Paranoid, Antisosyal, Narsisistik, Histriyonik ve Bağımlı KB eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Söz konusu bulgular, çalışmamızdaki gibi kişilik bozukluklarını boyutsal olarak ölçümleyerek kişilik bozukluğu eğilimleri ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkileri inceleyen bir dizi araştırma sonucu (Berenson ve ark., 2011; Birkeland ve ark., 2017; Miller ve ark., 2017) ile de uyumludur.

Hipotez 2 kapsamında, sınır durum kişilik organizasyonu ile romantik kıskançlık arasında pozitif bir ilişki gözleneceğine dair beklentimiz (primitif savunmalar ve kimlik difüzyonu ile pozitif yönlü, gerçeklik testi ile negatif yönlü ilişki veya anlamlı ilişki olmaması) araştırma bulguları ile desteklenmiştir. Araştırma bulguları, romantik kıskançlığın PS ve KD ile pozitif ilişki gösterdiğini, romantik kıskançlık ile GT arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. GT açısından ulaşılan bu sonucun, çalışmamızda örneklemin büyük çoğunluğunun (%70,17) gerçekliğin sınanışı alanında herhangi bir sıkıntı deneyimlemeyen nevrotik kişilik organizasyonuna sahip bireylerden oluşmasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra, örnekleminizin genelini oluşturan nevrotik kişilik organizasyonu ile sınır durum kişilik organizasyonu, gerçeklik testi açısından kesişen bir küme oluşturmaktadır (nevrotik gelişim seviyesindeki kişilerin gerçeklik sınavı sağlıklı ve yerindedir, sınır durum kişilik gelişim seviyesindeki bireylerin ise ilgili kişilik gelişim seviyesi üzerinde konumlandıkları kısma bağlı olarak gerçeklik algılarının nevrotik bireylerinkine benzer bir biçimde sağlıklı olması da kimlik difüzyonuna bağlı hafif gerçeklik bozulmalarının deneyimlenmesi de olasıdır). Bu nedenlerle de gerçeklik testi ile romantik kıskançlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmaması, beklenebilecek olası bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Romantik kıskançlığın yordanmasına ilişkin gerçekleştirilen Çoklu Regresyon Analizlerinde elde edilen sonuçlara göre, beklentilerimizle (Hipotez 3) kısmen uyuşarak Paranoid KB, Antisosyal KB, Bağımlı KB eğilimleri ve primitif savunmaların romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür. Alan yazında yer alan çalışmalarla uyumlu bir biçimde Paranoid (Downey ve Feldman, 1996), Antisosyal (Egan ve ark., 2016; Widiger ve Lynam, 1998) ve Bağımlı KB (Morris ve ark., 2015; Riggio ve ark., 2015) eğilimlerinin romantik kıskançlığı anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Özellikle Antisosyal ve Bağımlı KB eğilimlerinin romantik kıskançlık ile olan ilişkisinin daha önce sınırlı sayıda araştırmada incelenmiş olması sebebiyle, elde ettiğimiz sonuçların önemli bir adım niteliğinde olduğu düşünülmüştür.

Sınır durum kişilik organizasyonunun romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı etkisine yönelik beklentimiz ise bahsedilen bilgiler doğrultusunda, primitif savunmalar ve kimlik difüzyonunun her ikisinin de romantik kıskançlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olacağı şeklinde idi fakat gerçekleştirilen analizler

sonucunda, yalnızca primitif savunmaların romantik kıskançlık üzerinde düşük bir yordayıcı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Sınır durum kişilik organizasyonu- romantik kıskançlık ilişkisine dair daha net sonuçlar elde edebilmek için çalışmamıza katılan nevrotik kişilik organizasyonuna sahip bireyler arasından seçkisiz bir biçimde sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcı sayısı ($N=61$) kadar katılımcı seçilmiş ve hem romantik kıskançlık hem de araştırmamızda incelediğimiz kişilik bozukluğu eğilimleri açısından karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda, sınır durum kişilik organizasyonuna sahip grubun hem romantik kıskançlık düzeylerinin hem de Antisosyal KB eğilimi haricinde çalışmamızda incelediğimiz kişilik bozukluğu eğilimleri açısından nevrotik kişilik organizasyonuna sahip grubun ilgili eğilimlerine kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Elde ettiğimiz bulgular, romantik kıskançlık özelinde beklentilerimizle, bahse konu kişilik bozukluğu eğilimleri özelinde ise kişilik bozuklukları ile ara klinik grupların nevrotik gelişim seviyesindenise ağırlıklı olarak sınır durum kişilik gelişim seviyesinde yer aldığına dair alan yazında yer alan bilgilerle (Clarkin ve ark., 2006; Luyten ve Fonagy, 2015) uyumludur. Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin nevrotik katılımcı grubuna kıyasla Antisosyal KB eğiliminin de daha yüksek olduğu görülmekle beraber, aradaki fark istatistiki olarak anlamlı değildir. Ortaya çıkan bu sonucun ise, yeterince kimlik bütünlüğüne sahip olma, ilkel savunmalardan ziyade olgun savunmaları kullanma ve gerçeklik algılayışı konusunda nevrotik yelpazede yer almalarına karşın karakteristik düşünce ve davranış biçimleri antisosyal eğilimler tarafından şekillendirilen üst düzey psikopatların (örn: yönetici kademesindeki bazı kişiler vs.) varlığından (McWilliams, 1994) kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Kişilik bozuklukları eğilimi açısından değerlendirilecek olursa, beklentilerimizin aksine Narsisistik ve Histriyonik KB eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı bir etki gözlenmemiştir. Alan yazında, diğer kişilik bozukluğu eğilimlerinde de olduğu gibi, Narsisistik KB ve Histriyonik KB eğilimi ile romantik kıskançlık arasında anlamlı korelasyonel ve yordayıcı ilişkiler bulan çalışmalar (Fossati ve ark., 2014; Pincus ve Lukowitsky, 2010; Roche ve Pincus, 2016) kadar bu değişkenler arasında anlamlı herhangi bir ilişkiye rastlanmadığını gösteren çalışmalar da (De Ruiter ve Bogaerts, 2006; Klappat ve Hilsenroth, 201) bulunmaktadır. Söz konusu araştırmalarda anlamlı bir ilişki bulamayan araştırmacıların da belirttiği gibi Narsisistik KB eğilimine sahip bireylerin, çevresindekilere karşı idealize etme/değersizleştirme yönünde değişen tutumları (Krizan ve Herlache, 2016; Miller ve Campbell, 2008; Vazire ve Funder, 2006) nedeniyle romantik bir ilişkide partnerlerine karşı çok daha büyüklenmeci tavırlar sergileyebilecekleri ve partnerlerini değersizleştirmelerinden dolayı onlara yönelik herhangi bir kıskançlık hissetmeyebileceklerinin ulaştığımız bu sonucu açıklayabileceği düşünülse de gelecekte bu konuda gerçekleştirilecek daha fazla çalışmanın alan yazında yer alan çelişkili sonuçları aydınlatma açısından faydalı olabileceği düşünülmüştür.

Alan yazında oldukça sayılı araştırmada romantik kıskançlıkla ilişkisinin incelendiği fark edilen Histriyonik KB eğilimi için de beklentimiz bu kişilerin, başkalarının ilgisine yönelik sahip oldukları istek ve arzudan yola çıkarak romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı bir etki elde etmek idi. Histriyonik KB eğilimi olan bireylerin dikkat çekme, davranışlarını dramatize ederek sergileme gibi özelliklerinin kendi üzerlerinde ilgi ve beğeniyi toplama odaklı olduğu ve bu koşullar elde edildiğinde kişinin kıskançlık duyumsamıyor olabileceği ihtimalinin çalışmamızda böyle bir yordayıcı etki ile karşılaşılamasını açıklayabileceği düşünülmüştür. Buna karşın, alan yazında oldukça az araştırmada romantik kıskançlıkla olan ilişkisinin incelenmesi (örn: Arısoy ve ark., 2019; Barnett ve Thompson, 2011; Görgülü ve ark., 2016) zayıf bir ilişkiye rastlanan ya da ilişki bulunmayan araştırmalarda elde edilen bulgulara yönelik açıklamaların çoğunlukla örneklem yahut ölçme araçlarının kısıtlılıklarına dayanılarak yapılmasından (örn: Dunbar ve ark., 2012; Kendall ve Tackett, 2013) ötürü kuramsal bir önerme sunmakta yetersiz kaldığı fark edilmiş ve Histriyonik KB eğiliminin romantik kıskançlık üzerindeki olası yordayıcı gücünü konu alan araştırma sayısının arttırılmasının faydalı olabileceği değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmamıza katılan bireylerin gelişigüzel örnekleme yoluyla seçilmesi hem sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylere ulaşılması hem de elde edilen sonuçların genellenebilirliği açısından bir kısıtlılığı oluşturmaktadır. Benzer bir biçimde, verilerin öz bildirim ölçekleri yoluyla toplanması, katılımcıların kendilerini objektif bir şekilde değerlendirememeleri ihtimalini barındırması sebebiyle çalışmamızın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır. Araştırmamızı oluşturan örnekleme kadını/erkek katılımcı sayısı dağılımının dengeli bir biçimde olmayışı da ulaştığımız sonuçlara temkinli bir şekilde yaklaşılmasının faydalı olacağını göstermektedir.

Bu araştırma, klinik psikoloji alan yazınında kayda değer bir sorun olarak öne çıkan romantik kıskançlığın Bilişsel-Davranışçı ve Psikodinamik yaklaşımın perspektiflerini entegratif bir şekilde sunarak ele alması ile özgün bir çalışmadır. Araştırmamızda romantik kıskançlık normalden patolojik düzeye doğru uzanan bir spektrum üzerinde bir eğilim olarak incelenmiştir. Araştırmamız boyunca bahsi geçen bütünsel yaklaşımın izlenmesi ve kişilik bozukluklarının kategorik yerine boyutsal bir biçimde ele alınması ara klinik grupların kapsanmasında ve romantik kıskançlığın kavramsallaştırılması konusunda daha engin bir bakış açısını yakalama imkânı tanımıştır. Bununla birlikte çalışmamız bildiğimiz kadarı ile psikodinamik kişilik organizasyonları ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkiyi irdeleyen ilk çalışma olması ile benzer araştırmalardan farklılaşmaktadır. Araştırmamızın gerek alan yazında olan ilgili boşlukların dolması gerekse romantik kıskançlığın sürmesinde payı olan psikolojik yapıların belirlenmesinde mühim bir aşama niteliğinde olduğu düşünülmüştür. Çalışmamızdan elde edilen sonuçların ise alanda çalışan klinisyenler için vaka formülasyonu ve terapötik ilişkinin kurulması gibi aşamalarda faydalı olacağı düşünülmüştür.

Gelecekte, kişilik eğilimlerinin ilişkiye yansımalarını gözlemlemek isteyen araştırmacıların bireylerden ziyade çiftlerle bir araştırma tasarlamasının faydalı olabileceği düşünülmüştür. Özellikle Antisosyal ve Bağımlı KB eğilimleri gibi bir hat boyunca düşünülecek olursa birbirinin zıt uçlarında yer alan iki eğilimin de çalışmamızda romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı bir etkisinin bulunması, çift olarak antisosyal ve bağımlı kişilik eğilimlerine sahip bireylerin birlikte iken romantik kıskançlığı deneyimleyeceği kendine özgü yapıların incelenmesinin alan yazın için önemli olabileceği değerlendirilmiştir.

İleride gerçekleştirilecek araştırmalarda, kullanılacak örneklemin gelişigüzel örneklem haricinde bir şekilde oluşturulmasının ve öz bildirime dayalı ölçeklerden doğan sınırlılıkların yaşanmaması için yapılandırılmış görüşmeler gibi nitel ölçüm araçlarından yararlanmaları araştırmacılara önerilmektedir. Çalışmamızda ulaşmada eksik kalınan sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireyler için araştırmacılara bu hususta özel bir örneklem grubu ile çalışmaları da önerilebilir.

Kaynaklar

- Akthar, S. (1989). Narcissistic personality disorder: descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatric Clinics of North America*, 12(3), 505-529.
- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th ed., Text Revised ed.)*. Washington, DC: Author.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. New York, US: American Psychiatric Association.
- Arisoy, O. D., Kıran-Esen, B. ve Özdevecioğlu, M. (2019). Trait emotional intelligence, self-compassion, and jealousy in romantic relationships: The mediating role of positive beliefs. *Journal of Happiness Studies*, 20(2), 533-549.

- Aviram, R. B., Goldstein, P. ve Ein-Dor, T. (2020). Romantic relationships and aggression in borderline personality organization. *Journal of Personality Disorders*, 34(5), 680-698.
- Baer, R. A. ve Sauer, S. E. (2011). Relationships between depressive rumination, anger rumination, and borderline personality features. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 2(2), 142–150. <https://doi.org/10.1037/a0019478>.
- Barelds, D. P., Dijkstra, P., Groothof, H. A. ve Pastoor, C. D. (2017). The dark triad and three types of jealousy: its' relations among heterosexuals and homosexuals involved in a romantic relationship. *Personality and Individual Differences*, 116, 6-10.
- Bateman, A. W. ve Krawitz, R. (2013). *Borderline personality disorder: An evidence-based guide for generalist mental health professionals*. Oxford University Press, USA.
- Batinic, B., Duisin, D. ve Barisic, J. (2013). Obsessive versus delusional jealousy. *Psychiatria Danubina*, 25(3), 334-339.
- Beck, J. G. (2021). Romantic jealousy: a narrative review. *Journal of Family Theory & Review*, 13(2), 166-179.
- Berenson, K. R., Downey, G., Rafaeli, E., Coifman, K. G. ve Paquin, N. L. M. (2011). The rejection-rage contingency in borderline personality disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 120(3), 681-690.
- Bhagal, M. S., Maitra, S. ve Reddy, V. (2013). *Narcissistic personality disorder*. StatPearls Publishing.
- Bilge, Y. (2018). DSM-5 kişilik bozuklukları için kısa bir ölçek: Coolidge eksen II envanteri plus türkçe kısa form'un geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 14-21.
- Birkeland, M. S., Knardahl, S. ve Heir, T. (2017). Associations between work environment and psychological distress after a workplace terrorism attack: The importance of role expectations, predictability and leader support. *Journal of Occupational Health Psychology*, 22(1), 55-67.
- Birkley, E. L. ve Giancola, P. R. (2012). A transactional model of hostility and aggression: Physiological and cognitive mechanisms. *Journal of Personality*, 80(1), 3-46.
- Blüml, V.ve Doering, S. (2021). ICD-11 personality disorders: a psychodynamic perspective on personality functioning. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 654026.
- Bornstein, R. F. (1993). Dependent personality disorder: a review. *Journal of Personality Disorders*, 7(4), 301-316.
- Bornstein, R. F. (2003). The dependent patient: A case of extreme individualism. *Journal of Clinical Psychology*, 59(5), 517-527.
- Bornstein, R. F. (1992). *The dependent personality*. In *The Wiley Handbook of Personality Disorders* (pp. 359-378). Wiley-Blackwell.
- Brown, N. R. ve Davis, K. E. (2020). Trait jealousy and relationship satisfaction: The moderating role of narcissism. *Journal of Relationships Research*, 11, e5.
- Buunk, B. (1994). Pathological jealousy. *British Journal of Clinical Psychology*, 33(4), 1577-1578.
- Campbell, W. K., Bosson, J. K., Goheen, T. W., Lakey, C. E. ve Kernis, M. H. (2007). Do narcissists dislike themselves "deep down inside"? *Psychological Science*, 18(3), 227-229.
- Candel, I. (2019). Personality pathology and conflict strategies in intimate relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*, 45(1), 20-34.
- Carpenter, C. J., Connolly, D. A., Trull, T. J. ve Gunderson, J. G. (2012). Moderators of the association between borderline personality disorder features and dating violence. *Psychology of Violence*, 2(3), 291-305.
- Ceran Yıldırım, G. G. ve Yüksel, S. (2021). Kişilik organizasyonları envanteri'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 56 (1), 1-19.

- Carroll, A. (2009). Are you looking at me? Understanding and managing paranoid personality disorder. *Advances in Psychiatric Treatment*, 15 (1), 40-48.
- Chen, E. Y., Chan, S. M., Kwok, V. W., Chan, S. S., Chan, K. K. ve Hui, C. L. (2019). Emotion dysregulation in individuals with borderline personality disorder: emotional clarity, impulsivity, and alexithymia. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 10(1), 45-54.
- Cierpiałkowska, L., Marszał, M. ve Pieniążek, A. (2012). Differences in coping strategies and defence mechanisms between borderline personality disorder, schizophrenic and healthy individuals. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 1, 29-37.
- Clarkin, J. F., Caligor, E., Stern, B. L. ve Kernberg, O. F. (2004). *Structured interview of personality organization (STIPO)*. Unpublished Manuscript. New York: Personality Disorders Institute, Weill Medical College of Cornell University. (German translation by S. Doering, 2004)
- Clarkin, J. F. ve Huprich, S. K. (2011). Do DSM-5 personality disorder proposals meet criteria for clinical utility? *Journal of personality disorders*, 25(2), 192-205.
- Clarkin, J. F., Yeomans, F. E. ve Kernberg, O. F. (2006). Psychotherapy for borderline personality: Focusing on object relations. *American Journal of Psychiatry*, doi:10.1176/appi.ajp.163.6.938. 163(6), 938-949.
- Clanton, G. ve Smith, L. G. (1998). *Jealousy*. University Press of America.
- Combs, D. R. ve Penn, D. L. (2000). The role of subclinical paranoia on social perception and behavior. *Schizophrenia Research*, 45(3), 275-284.
- Coolidge, F. L. (2006). *The coolidge axis u inventory plus-revised: manual*. Colorado, US: Author.
- Çilingiroğlu, O., Yıldız, E. ve Ak, B. (2014). Türkiye'de kadın cinayetlerinin sosyodemografik, ilişkisel ve psikolojik boyutları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 14-24.
- Darragh, M., Sanchez-Teruel, D. ve Timoney, L. R. (2017). An investigation of the dark triad traits in relation to different coping mechanisms and jealousy. *Personality and Individual Differences*, 110, 103-107.
- Demirtaş, H. A. ve Dönmez, A. (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 181-191.
- De Ruiter, C. ve Bogaerts, S. (2006). Histrionic personality disorder and antisocial personality disorder: Sex-differentiated manifestations of psychopathy? *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 194(1), 61-67.
- DeSteno, D. A. ve Salovey, P. (1996). Jealousy and the characteristics of one's rival: a self-evaluation maintenance perspective. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 22, 920-932.
- Dolan, M. ve Fullam, R. (2004). Theory of mind and mentalizing ability in antisocial personality disorders with and without psychopathy. *Psychological Medicine*, 34(6), 1093-1102.
- Downey, G. ve Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327-1343.
- Ecker, W. (2012). Non-delusional pathological jealousy as an obsessive-compulsive spectrum disorder: cognitive-behavioural conceptualization and some treatment suggestions. *J. Obsess. Compuls. Rel. Disorders* 1 (3), 203.
- Egan, V., Figueredo, A. J., Wolf, A. P., McBride, K., Sefcek, J. A., Vasquez, G., ... ve Weisenberger, J. M. (2016). Relationships between sexual desire, sexual activity, and antisocial behavior among young adults. *Journal of Sex Research*, 53(1), 84-93.
- Ertuğrul, A. ve Kömürcü, N. (2015). Paranoid personality disorder, jealousy and attachment styles in Turkish university students. *Journal of Education and Training Studies*, 3(5), 139-146.
- Fenichel, O. (1955). *The psychoanalytic theory of neurosis*. Norton.

- Fossati, A., Borroni, S., Feeney, J. A. ve Maffei, C. (2014). The relationship between adult attachment and symptoms of depression: The mediating role of personality traits. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 202(8), 579-587.
- Freeman, D. ve Garety, P. (2014). Advances in understanding and treating persecutory delusions: a review. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 49, 1179-1189.
- Gabbard, G. O. (2014). *Psychodynamic Psychiatry in Clinical Practice* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Gacono, C. B. ve Meloy, J. R. (1994). *Rorschach assessment of aggressive and psychopathic personalities*. Routledge.
- Gale, C. (2010). The relationship of attachment style, jealousy, and anger in early adulthood. *Master's thesis*, Texas State University.
- Gehl, B. K. (2010). *Personality antecedents of the experience and expression of romantic jealousy* (Doctoral dissertation, University of Iowa).
- Gomillon, I., Gabriel, S. ve Murray, S. L. (2014). The effects of self-esteem and relationship commitment on feelings of jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31(3), 363-383.
- Harris, C. R. ve Darby, R. S. (2010). Jealousy in adulthood. *Handbook of Jealousy*, 547-571. <https://doi.org/10.1002/9781444323542.ch23>.
- Hart, S. L., ve Legerstee, J. S. (2016). Jealousy and relationship quality: The mediating role of attachment style. *Personal Relationships*, 23(2), 347-361.
- Holtzworth-Munroe, A. ve ark. (1997). The relation of borderline personality to depression and marital satisfaction in couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(3), 368-381.
- Horowitz, L. M. (1991). Interpersonal Foundations of Psychopathology. *American Psychologist*, 46(6), 568-579.
- Jackson, J. J. ve Poulsen, J. R. (2005). Neuroticism and Romantic jealousy: the mediating role of problem solving appraisal. *Journal of Research in Personality*, 39(4), 663-672.
- Johnson, R. (1949). Psychopathic behavior: approaches to research. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, 40(6), 647-656.
- Johnson, S. L. (1998). Pathological dependency. *Journal of Personality Disorders*, 12(1), 15-25.
- Johnson, S. L. ve Miller, J. D. (2021). Pathological personality traits and romantic jealousy in college students. *Personality and Individual Differences*, 175, 110715
- Jones, D. N. ve White, J. D. (2018). Everyday sadism, dark triad, and romantic revenge. *Journal of Research in Personality*, 74, 174-183.
- Jones, E. E. ve Smith, A. L. (2018). Personality traits and pathological jealousy in romantic relationships: the mediating role of romantic attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 35(4), 596-618
- Kacel, E. L. Ennis, N., ve Pereira, D. B. (2017). *Narcissistic Personality Disorder*. In J. C. Thomas & M. Hersen (Eds.), *Understanding Psychopathology: Clinical Approaches to Psychological Assessment and Treatment* (pp. 415-436). Routledge.
- Karakurt, G. (2001). The impact of adult attachment styles on romantic jealousy. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Kendall, A. D. ve Tackett, J. L. (2013). Assessing the fit of cluster solutions to personality pathology data: A comparison of latent class analysis with k-means clustering. *Journal of Personality Disorders*, 27(3), 299-313
- Kernberg, O. F. (1992). *Aggression in Personality Disorders and Perversions*. Yale University Press.

- Kernberg, O. F. ve Caligor, E. (2005). *A psychoanalytic theory of personality disorders*. In *major theories of personality disorder*, 2nd ed. (pp. 114-156). London, UK: Guilford
- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. Jason Aronson.
- Kernberg, O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15 (3), 641-685
- Kernberg, O. F. ve Clarkin, C. F. (1995). *The inventory of personality organization*. New York, US: The New York Hospital-Cornell Medical Center.
- Kernberg, O. F. (1984). *Severe personality disorders: psychotherapeutic strategies*. Yale University Press
- Klaprat, R. R. ve Hilsenroth, M. J. (2011). Personality disorder symptoms, functioning, and kindling in mood disorder inpatients. *Journal of Personality Disorders*, 25(2), 135-151.
- Lee, S., Choi, J. H., Williams, K. ve Krabbendam, L. (2017). Borderline personality features and emotion regulation difficulties: a latent profile analysis. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 8(1), 22-29
- Leichsenring, F. (1999). Development and first results of the borderline personality inventory: a self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63.
- Lenzenweger, M. F., McClough, J. F., Clarkin, J. F. ve Kernberg, O. F. (2012). Exploring the interface of neurobehaviorally linked personality dimensions and personality organization in borderline personality disorder: the multidimensional personality questionnaire and inventory of personality organization. *Journal of Personality Disorders*, 26(6), 902-918.
- Lingiardi, V. ve McWilliams, N. (2017). *Psychodynamic diagnostic manual: PDM2*, (2nd ed.). London, UK: Guilford.
- Luyten, P. ve Fonagy, P. (2015). The mentalizing approach to psychopathology: State of the art and future directions. *Annual Review of Clinical Psychology*, 11, 299-325. doi:10.1146/annurev-clinpsy-032814-112902.
- Manning, J. C., ve ark. (2016). Paranoid personality disorder and pathological jealousy: a review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 28, 86-94.
- Mathes, E. W. ve Severa, N. (1981). Predictors of jealousy. *Journal of Marriage and Family*, 43(4), 825-838.
- Mathesius, J. ve Scharfe, E. (2018). Gender differences in jealousy: the mediating role of self-esteem. *Current Psychology*, 37(1), 144-153.
- Maşe, J. E. ve Filho, A. J. D. M. (2017). *Antisocial Personality Disorder: Diagnosis, Epidemiology, and Treatment*. Springer.
- McWilliams, N. (2013). *Case Formulation in Psychotherapy*. Guilford Press.
- McWilliams, N. (2017). *Psychoanalytic diagnosis: understanding personality structure in the clinical process*. Guilford Press.
- Meisser, E. (1978). An attempt at psychoanalytic explanation of paranoid personality disorder. *The Psychoanalytic Quarterly*, 47(4), 551-568.
- Miller, J. D. ve Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76(3), 449-476.
- Miller, J. D. ve Lynam, D. R. (2001). Structural models of personality and their relation to antisocial behavior: A meta-analytic review. *Criminology*, 39(4), 765-798.
- Millon, T. ve Grossman, S. (2007). *Millon inventory of diagnostic criteria manual (MIDC): a handbook for clinical practice and research*. NCS Assessments.

- Millon, T. (2011). *Disorders of Personality: Introducing a DSM/ICD Spectrum from Normal to Abnormal* (3rd ed.). Wiley.
- Millon, T., Millon, C. M., Meagher, S., Grossman, S. ve Ramnath, R. (2004). *Personality disorders in modern life*. New Jersey, US: Wiley and Sons.
- Mogg, K. ve Bradley, B. P. (1998). A cognitive-motivational analysis of anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 36(9), 809-848.
- Montigny-Malenfant, B., Lachapelle, Y. ve Guillemette, A. (2013). Romantic jealousy in borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 27(3), 328-341.
- Morris, C. E., Riggio, H. R. ve Smitherman, T. A. (2015). Jealousy and romantic relationship satisfaction: the mediating role of dependency. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(8), 1020-1041.
- Mullen, P. E. ve Martin, J. (1994). Jealousy: a community study. *The British Journal of Psychiatry*, 164(1), 35-43.
- Muise, A. ve ark., (2013). Is it you or is it me? Personality and accuracy in first impressions of personality. *Journal of Research in Personality*, 47(5), 587-592.
- Muise, A., Giang, E. ve Impett, E. A. (2014). Post-sexual activity affectionate exchanges promote relational and sexual satisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 43(7), 1391-1402.
- Nestadt, G. (1990). The diagnosis and classification of histrionic personality disorder. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 178(4), 229-233.
- Newhill, C. E. ve Mulvey, E. P. (2002). Aggression and violence in borderline personality disorder. *Psychiatric Clinics*, 25(3), 651-671.
- Novais, F., Araujo, F. ve Godinho, A. (2015). *Histrionic personality disorder: interpersonal and intrapersonal features*. In C. Sharp, G. Fonagy, ve I. Goodyer (Eds.), *Personality Disorders in Childhood and Adolescence* (pp. 273-289). Oxford University Press.
- O'Connor, B. P., Berry, J. W., Weiss, J., Bush, M. ve Sampson, H. (2004). Interpersonal guilt: The development of a new measure. *Journal of Clinical Psychology*, 60(11), 1181-1194.
- Paris, J. (1997). Antisocial personality disorder. *New England Journal of Medicine*, 337(14), 1034-1038. doi:10.1056/NEJM199710023371407.
- Peretti, P. O. ve Pudowski, B. C. (1997). Influence of jealousy on male and female college daters. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 25(2), 155-160.
- Pfeiffer, S. M. ve Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal relationships*, 6(2), 181-196.
- Pines, A. ve Aronson, E. (1983). Antecedents, correlates, and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51(1), 108-136.
- Pines, A. M., Neal, A. M., Hammer, L. B. ve Ickson, T. (2008). Job stress, dyadic coping, and marital satisfaction among Israeli couples. *Journal of Organizational Behavior*, 29(2), 289-307.
- Pines, A. M. (1998). *Romantic Jealousy: Causes, symptoms, cures*. NY: Routledge.
- Pincus, A. L. ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446.
- Raine, A. (2002). Biosocial studies of antisocial and violent behavior in children and adults: A review. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 30(4), 311-326.
- Reich, W. (1972). *Character Analysis*. Farrar, Straus and Giroux.
- Riggio, H. R., Morris, C. E. ve Smitherman, T. A. (2015). Attachment, dependency, and jealousy: Comparing a mediational model and a rejection model. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(2), 134-153.

- Roche, M. J. ve Pincus, A. L. (2016). Pathological narcissism, grandiose fantasies, and vulnerability to shame. *Journal of Personality Assessment*, 98(2), 180
- Ronningstam, E. (2011). Narcissistic personality disorder: a current review. *Psychiatric Times*, 28(10), 42-47.
- Rydell, R. J. ve Bringle, R. G. (2007). Differentiating reactive and suspicious jealousy. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(8), 1099-1114.
- Saltoğlu, S. ve Irak, D. U. (2020). Kişiliğin karanlık üçlüsü: narsisizm, makyavelizm ve psikopati. *Türk Psikoloji Yazıları*, doi:10.31828/tpy1301996120190516m000017.
- Sansone, R. A. ve Sansone, L. A. (2011). Histrionic personality disorder: demographic correlates in a college population. *Psychiatry (Edgmont)*, 8(9), 33-37.
- Santangelo, P., Bohus, M. ve Ebner-Priemer, U. W. (2014). Ecological momentary assessment in borderline personality disorder: a review of recent findings and methodological challenges. *Journal of Personality Disorders*, 28(4), 555-576. doi:10.1521/pedi_2012_26_067.
- Shapiro, D. (1965). *Neurotic styles*. Basic Books.
- Shapiro, T. (1981). Contributions of the ego to understanding paranoid states. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 29(1), 93-114.
- Siegel, J. P. (1999). The dilemma of the dependent personality: An object relations perspective. *Journal of Personality Disorders*, 13(1), 62-72.
- Simonelli, A. ve Parolin, M. (2017). Dependent personality disorder. *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_578-1.
- Singh, A. ve Kumari, S. (2020). Jealousy and relationship quality: the mediating role of trust. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 30(7), 865-879.
- Smith, S. F. ve Johnson, S. L. (2013). Jealousy and relationship satisfaction: The mediating roles of attachment and quality of alternatives. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(8), 877-897.
- Sözeri, E. ve Arkin, E. (2017). Examination of the jealousy in the context of dependent personality disorder and attachment styles. *Psychiatry Research*, 249, 346-352.
- Stockdale, L. A., Coyne, S. M., Nelson, D. A. ve Erickson, D. H. (2015). Borderline personality disorder features, jealousy, and cyberbullying in adolescence. *Personality and Individual Differences*, 83, 148-153. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.04.003>.
- Stravogiannis, A. L. D. C., Kim, H. S., Sophia, E. C., Sanches, C., Zilberman, M. L. ve Tavares, H. (2018). Pathological jealousy and pathological love: Apples to apples or apples to oranges?. *Psychiatry research*, 259, 562-570.
- Stravogiannis, A. L. D. C., Kim, H. S., Sophia, E. C., Sanches, C., Zilberman, M. L. ve Tavares, H. (2018). Pathological jealousy and pathological love: Apples to apples or apples to oranges?. *Psychiatry research*, 259, 562-570
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. ve Sears, D. O. (2007). *Social psychology* (A. Donmez, Trans.). Imge Bookstore
- Utz, S. ve Beukeboom, C. J. (2011). The role of social network sites in romantic relationships: effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of computer-mediated communication*, 16(4), 511-527
- Veneziano, L. ve Hooper, S. (1997). Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications. *The Journal of Early Intervention*, 21(3), 265-275.
- Volkert, J., Gablonski, T. C. ve Rabung, S. (2018). Prevalence of personality disorders in the general adult population in Western countries: Systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 213(6), 709-715.
- Warber, K. M. (2007). The gendered nature of romantic jealousy: men's emotion management in response to infidelity. *Sex Roles*, 56(1-2), 11-20.

White, G. L. (1981d). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality*, 49, 129-147.

Widiger, T. A. ve Bornstein, R. F. (2001). Histrionic, narcissistic, and dependent personality disorders. *Comprehensive Handbook of Psychopathology*, 509–531. https://doi.org/10.1007/0-306-47377-1_18.